

URBANISMUS A ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ NA FAKULTÁCH ČESKÉ ZEMĚDĚLSKÉ UNIVERZITY V PRAZE

Šárka Štenclová

Česká zemědělská univerzita (ČZU) nabízí vysokoškolské vzdělání na čtyřech fakultách: Lesnické, Agronomické, Technické a Provozně ekonomické.

Výuka urbanismu a územního plánování probíhá na třech fakultách: Lesnické, Agronomické a Provozně ekonomické.

Lesnická fakulta:

má dlouholetou tradici, její počátky sahají až do poloviny 19. století, kdy byly zahájeny přednášky o lesnických vědách na tehdejší Královském stavovském učení v Praze.

Dnešní fakulta začleněná do areálu ČZU poskytuje ucelené univerzitní vzdělání, organizuje doktorské studium, celoživotní vzdělávání, před její Vědeckou radou se koná habilitační řízení ke jmenování docentů a řízení ke jmenování profesorů. V roce 2001 proběhla úspěšná akreditace pedagogické i vědeckovýzkumné činnosti fakulty.

Studium je rozděleno do tří stupňů ve smyslu zásad Boloňské konference představitelů univerzit a vysokých škol EU.

Student může absolvovat bakalářský, magisterský a doktorský stupeň studia.

Dnes tedy fakulta nabízí studentům široké spektrum vzdělání pokrývající celou oblast lesního hospodářství, ekologie, životního prostředí, krajiny, environmentálního managementu a navazujících odvětví.

V nich oblast urbanismu a územního plánování hraje zejména v oborech Aplikovaná ekologie a Krajinářství svou nezapustitelnou roli. Prokazuje to zastoupení jmenovaných předmětů ve studijních programech:

Obor Aplikovaná ekologie:

– Inženýrská ekologie, 5leté magisterské studium:

IV. ročník – povinný předmět ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ

Obor Krajinářství:

– Krajinné inženýrství, 5leté magisterské studium:

III. ročník – povinný předmět URBANISMUS VENKOVA

IV. ročník – povinný předmět ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ

– Krajinářství, 3leté bakalářské studium:

III. ročník – povinný předmět URBANISMUS VENKOVA

– Územní a technická správní služba, 3leté bakalářské studium

III. ročník – povinný předmět ORGANIZACE VENKOVSKÉHO PROSTORU

Uvedený přehled napovídá, že v současných studijních programech obou jmenovaných oborů je vyváženě pokryta problematika urbanismu i územního plánování. Tím je plněn v základním studiu cíl získání ucelených a komplexních poznatků vzhledem k ostatním odborným částem studia. Výuka těchto předmětů je zajišťována v plné míře katedrou staveb.

Pojetí urbanismu a územního plánování

Obsahový úhel pohledu na uvedené problémové okruhy směřuje pro budoucí

absolventy Lesnické fakulty především na venkovská území.

Platí totiž, že dokonalá znalost venkovského prostoru, sídel a krajiny, jejích limitů, ochranných pásem, bonity, ale i významných krajinných a estetických hodnot, jsou odbornými argumenty proti poškození mizejících přírodních prvků výstavbou. Tyto odborné argumenty patří krajinným inženýrům.

Platí také, že snaha po obnovení ekologické rovnováhy, po harmonizaci činností člověka a přírodních procesů je předmětem územního plánování. Tyto odborné argumenty budou do procesu územního plánování přinášet budoucí inženýři aplikované ekologie.

Postupně jsou do výuky územního plánování zaváděny progresivní počítačové nástroje – využití GIS jako analytického nástroje pro určování potenciálu území.

Příklad výuky urbanismu venkova je dokladem metodického pojetí.

Cílem je získat znalosti o zásadách uspořádání a funkčním využití venkovského prostoru, sídel a krajiny. To znamená seznámení se s urbanistickým vývojem sídel, s urbanistickým členěním sídel – se systémy bydlení, občanského a technického vybavení, dopravy, zemědělství, lesnictví, rekreace, ale také s vývojem krajiny, s jejím členěním, s vyhledáváním

negativních či pozitivních prvků, dominant, významných míst, se začleněním sídla do okolní krajiny...

Důležitou součástí je seminární práce, která je aplikací získaných vědomostí na samostatně vybranou venkovskou obec do 1000 obyvatel.

V této **podkladové studii venkovského sídla** provádí studenti průzkum s cílem zmapování funkčního členění, hledání urbanistického vývoje, ale i vyhledávání vzájemných střetů v jednotlivých systémech pro možnost jejich řešení. Další průzkum provádějí v katastrálním území obce za účelem vymezení krajinných zón, zakreslení významných prvků do mapy krajiny, vstupů do území, výhledů a dominant. Zároveň také v krajině vyhledávají nedostatky, střety a možnosti pro jejich řešení ve vybraném detailu.

Výsledkem celé seminární práce je textová zpráva, mapa funkčního využití sídla, mapa krajiny, grafický a textový zpracování detailu a nezbytný fotografický katalog. Zdroji informací jsou vlastní průzkumy, Internet, dostupná literatura, konzultace, místní kroniky, územní plány obcí, diplomní a seminární práce jiných studentů. Tato aplikace získaných teoretických vědomostí, setkání s realitou, ověření si manažerských schopností při jednání s představiteli obcí a dalších institucí vede studenty mj. k vědomí, že kritika je snadná, ale vytvoření vlastního kvalitního návrhu je mnohem obtížnější. Své práce vzájemně mezi sebou obhajují a pravidelně vystavují. Například letošní celoškolsní výstava VENKOV byla velmi dobře hodnocena.

Významnou součástí výuky je zadávání **diplomních prací** s tematikou urbanismu a územního plánování. Jde většinou o zpracování podkladových studií pro obnovu venkovských obcí, venkovských mikroregionů, případně významných lokalit. Snahou řešitelů je nalézt ve svých návrzích pro obnovu sídla a krajinného rámce zvýšení ekologické stability v konfrontaci se zpracovanou územně plánovací dokumentací. Studenti územní plány doplňují, popřípadě nabízejí alternativní řešení. Jde o hledání křehké rovnováhy mezi potřebami zdravé krajiny a zájmy a potřebami současných obyvatel venkova zcela v souladu se změnami výrobního zemědělského potenciálu a hledání potenciálu rekreačního.

Vybrané diplomní práce se pravidelně úspěšně zúčastňují soutěží vysokých škol

s urbanistickou tematikou. Velmi často jsou jejich výsledky využívány v praxi, buď jako doplněk zpracovávaných územních plánů, či jako podklad sloužící obcím.

V rámci doktorského stupně studia, které probíhá ve vědním oboru „Aplikovaná a krajinná ekologie“ je zařazena také specializace urbanismu a územního plánování. V současné době jsou například na katedře staveb rozpracována témata:

- Zachování ekologické stability v procesu obnovy sídel ve vojenském újezdu Hradiště.
- Krajina v procesu územního plánování.
- Obnova venkovských sídel v oblasti se zvýšenou péčí o krajinu.
- Obnova a zachování významných prvků v krajině.
- Analýza možností rozvoje území v oblastech s extrémními hydrologickými podmínkami.

V zadaných okruzích a tématech jde v souhrnu o ekologické aspekty ochrany a obnovy sídel a krajiny a o jejich řešení v územním plánování.

V roce 2000 došlo při habilitačním řízení ve vědním oboru ekologie před Vědeckou radou ke jmenování docentem obhájením habilitační práce na téma „Obnova sídel a krajiny ve venkovském prostoru“.

Také vědeckovýzkumná činnost v urbanistické problematice potvrzuje účast katedry staveb v grantech:

- Sociální změny české vesnice, GA ČR, ČZU PEF.
- Trendy sociálních změn v zemědělství a na venkově, GA MŠMT, ČZU PEF.
- Územní plánování s ohledem na extrémní hydrologické situace, GA ČZU.
- Projekty rozvoje mikroregionů středních Čech, nadace Open Society Fund Praha.

Agronomická fakulta

je samostatnou organizační jednotkou České zemědělské univerzity, která poskytuje ucelené vysokoškolské vzdělání, uděluje akademické a akademicko-vědecké tituly.

Také tato fakulta nabízí široké spektrum vzdělávání. Akreditace pedagogické a vědeckovýzkumné činnosti fakulty v roce 2001 schválila navrhované obory bakalářského a inženýrského studia. V nich se oblast urbanismu a územního plánování uplatňuje ve studijních programech takto:

Obor Udržitelné využívání přírodních zdrojů:

– Bakalářské prezenční teoreticky zaměřené studium

II. ročník – povinný předmět **URBANISMUS A ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ**

– Bakalářské kombinované teoreticky zaměřené studium

II. ročník – povinný předmět **URBANISMUS A ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ**

Obsah tohoto předmětu poskytuje budoucím zemědělským inženýrům základní znalosti o zásadách urbanistického řešení sídel a regionů pro dosažení harmonizace lidských aktivit a trvale udržitelného rozvoje a dále je seznamuje s územním plánováním jako disciplínou tvorby urbanizovaného prostoru.

Pro obory **Zahradnictví a Rozvoj venkova**, případně další, je ve studijním programu vypsán volitelný předmět **ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ** pro IV. ročník inženýrského studia.

Program předmětu je cílen především na studenty zahradnického oboru, zahrnuje historický pohled na plánování sídel, krajiny, zeleně až po současné regulativní pojetí územního plánování. Předmět má již vytvořenu tradici a je studenty vyhledáván.

Výuka obou předmětů z oblasti urbanismu a územního plánování je zajištěna a odborně garantována také pracovníky katedry staveb Lesnické fakulty.

Provozně ekonomická fakulta

také tato studentsky nejpočetnější samostatná organizační jednotka České zemědělské univerzity poskytuje všechny formy vysokoškolského vzdělání a uděluje akademické a akademicko-vědecké tituly. Oblast urbanismu a územního plánování je uplatněna po akreditování příslušných oborů ve schválených studijních programech takto:

Obor Provoz a ekonomika:

inženýrské studium

II. ročník – volitelný předmět **ZÁKLADY ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ**

Předmět svým pojetím poskytuje budoucím inženýrům, absolventům této fakulty, základní znalosti o územním plánování jako disciplíně tvorby urbanizovaného prostoru, potřebné pro oblast státní správy a samosprávy.

Obor Provoz a ekonomika

Podnikání a administrativa

Systémové inženýrství a ekonomika

inženýrské studium

IV. a V. ročník – volitelný předmět VENKOVSKÝ PROSTOR A JEHO STAVBY

Předmět přispívá k utřídění znalostí s organizací venkovského prostoru a jeho stavbách i s prostředky k dosažení harmonického prostředí, veřejného prospěchu a uspokojení obyvatel území při zachování trvale udržitelného rozvoje. Územní plánování je chápáno jako součást organizace území.

Také výuka těchto předmětů je zajištěna a odborně garantována katedrou staveb Lesnické fakulty.

Pozn. Kromě výuky těchto ryze urbanistických předmětů probíhá na všech fakultách výuka předmětů sociologických i ekonomických, které ve svých modifikacích s urbanismem i územním plánováním mohou v některých tématech souviset.

Shrnutí

Oblast urbanismu a územního plánování je a jistě i nadále bude na Lesnické fakultě pevně zakotvena ve studijních programech akreditovaných oborů Aplikova-

ná ekologie a Krajinářství, kam svým významem patří. Její obsahové prohloubení směřující k obnovení ekologické rovnováhy a k harmonizaci činností člověka a přírodních procesů by měly přinést očekávané výsledky zpracovaných témat doktorského studia i výzkumu. Katedra staveb ve své koncepci výuky si je vědoma, že rozvíjení v tomto směru je důležité právě v současném období, při vědomí že územní plánování má velký význam pro podporu udržitelného rozvoje v rámci evropského společenství.

Také na Agronomické fakultě a Provozně ekonomické fakultě ČZU je oblast urbanismu a územního plánování zastoupena ve studijních programech příslušných oborů a typů studia.

Je reálný předpoklad, že současný stav bude nejen zachován, ale věříme, že společenské potřeby budoucnosti si vynutí jeho posílení.

Nalézt vyvážený poměr mezi požadavky ekonomickými, ekologickými, sociálními a politickým je velmi obtížné. Je

povinností upozorňovat na krizové momenty ve vývoji zemědělství a venkova a hledat alespoň rovnováhu mezi potřebami venkovských obyvatel a možnostmi, které současný venkov nabízí.

Na České zemědělské univerzitě v Praze se tedy urbanismus a územní plánování na jmenovaných fakultách nejen učí, ale i aplikuje a rozvíjí podle potřeb jednotlivých vybraných studijních oborů, podle potřeb společnosti.

*doc. Mgr. Šárka Štenclová, Ph.D.
Lesnická fakulta
Česká zemědělská univerzita Praha*